

Borislav Bijelić
(Muzej Đakovštine, Đakovo)

POČECI IGRANJA NOGOMETA U ĐAKOVU

UDK 796.332(497.5 Đakovo)(091)

Pregledni rad

Primljeno: 17. 12. 2007.

U članku se pokušava odgovoriti na pitanja kada se i u kakvim prilikama počeo igrati nogomet u Đakovu. Na osnovi uvida u relativno skromnu građu, autor ističe kako se nogomet u Đakovu organizirano igra već od 1908. godine te da je do izbijanja Drugoga svjetskog rata u gradu djelovalo nekoliko klubova. Prvi među njima koji je uspio opstati duže od godinu dana bio je Hrvatski športski klub "Orao".

Ključne riječi: sport, nogomet, sportski klubovi, Đakovo.

Nedugo nakon što su u Hrvatskoj osnovana prva sportska društva koja su u svom sastavu imala, između ostalih, i nogometne sekcije, nogomet je na "mala vrata" ušao i u Đakovo. Počeli su ga igrati studenti koji su preko ljetnih školskih praznika, po nekoliko mjeseci, boravili u gradu koji nije obilovao zabavama primjerenim mladim ljudima. Nogomet je trebao obogatiti sportski i društveni život mjesta, proširiti mogućnosti kreativnog osmišljavanja slobodnog vremena i, vrijeme će to kasnije pokazati, na socijalno prihvatljiv način artikulirati nagomilanu mladalačku energiju. Prvi nogometaši regrutirali su se iz redova zagrebačkih studenata i đakovačke mladeži. U tim, nogometnim prapočecima, suptilnija nogometna pravila nisu još bila poznata svim protagonistima, a o nogometnoj taktici kakvu danas poznajemo nije moglo biti niti govora. Isto tako, posjedovanje kompletne sportske opreme predstavljalo je pravu rijetkost. "Igralo se u cipelama, bos, u čarapama ili kako je tko mogao. Dresovi su ponekad bile košulje. Da bi se razlikovali, događalo se da jedna momčad igra u svojim košuljama (razne boje), a protivnici bez košulja. Važno je bilo imati loptu. A i te, ove prave, nije bilo uvijek."¹

Da je to uistinu bilo tako doznajemo i kroz informacije objavljene u đakovačkom tisku prvoga desetljeća 20. stoljeća, ali i preko svjedočanstava suvremenika onoga doba. Marijan Fališevac,² npr., sjećao se poteškoća oko

¹ *Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880-1980.* (Zagreb, 1983), 17.

² Marijan Fališevac bio je dugogodišnji aktivni nogometaš nekoliko đakovačkih klubova prije, i neposredno poslije završetka Drugoga svjetskog rata. U razgovoru s Krešimirom Pavićem vođenom osamdesetih godina prošlog stoljeća iznio je svoja sjećanja o počecima igranja nogometa u Đakovu. Dio tih sjećanja Pavić je objavio u nekim od svojih radova. Vidi npr. "Sport u Đakovu do I. svjetskog rata", *Povijest sporta*, 80 (1989), 313-319.

nabavljanja dresova, te posebice kopački koje su bile privilegija samo rijetkih pojedinaca. Svi koji ih nisu mogli nabaviti, prisjećao se Fališevac, igrali su u cipelama, ili pak bosu, ovisno o tome je li se radilo o javnom nastupu ili treningu. Ako se gore iznesenom pridoda i to da su nogometni suci koji su tih godina sudili u Đakovu, ali i u drugim slavonskim mjestima u kojima je nogomet tek trebao izboriti svoju zbiljsku sportsku i društvenu afirmaciju, u to vrijeme bili još nedovoljno educirani, jasno je da je u provincijskom nogometu vladao popriličan kaos.

I ostala događanja vezana za odigravanje utakmica, gledano iz današnje perspektive, doimaju se bizarnim. "Igrači domaće momčadi oblačili su se u sportsku opremu kod svojih kuća, pa bi tako odjeveni prolazili kroz mjesto svraćajući na sebe pozornost praveći propagandu za dolazak mještana na igralište. Gosti su se obično odmah po dolasku odijevali na otvorenom, na igralištu, ostavljajući svoja odijela na jednom mjestu, uz bicikle, kola ili kamion kojim su došli i slično. Samo u rijetkim slučajevima domaći igrači i gosti imali bi neki prostor u najbližoj gostionici ili u kući nekog obrtnika, gdje su se mogli pripremiti za igru i odložiti svoje stvari."³

Iako su citirani iskazi pretendirali da ukažu na opće stanje vezano za popularizaciju nogometa diljem Hrvatske, sve u njima spomenuto bilo je viđeno i u Đakovu.

Igrališta, kao bitna infrastrukturna pretpostavka igranja nogometa, bila su priča za sebe. Prvo nogometno igralište u Đakovu bilo je na Utvaju, ledini predviđenoj za ispašu stoke i peradi. Nalazilo se na potezu između Malog parka i 1905. godine izgrađene željezničke stanice, približno na mjestu današnje Istarske i ulice Ivana Gorana Kovačića. Na nogometno igralište Utvaj bi nalikovao samo u vrijeme održavanja utakmica (a te nisu bile tako česte) kada bi se vapnom obilježili rubni dijelovi igrališta, a iz obližnje gostionice donijele stolice za materijalno boljestojeće gledatelje.⁴ Radnim danom, osim postavljenih golova, malo što je ukazivalo da se baš na tom prostoru igra nogomet.

Organizirano bavljenje ovim sportom otpočelo je u Đakovu u okviru nogometne sekcije Hrvatskog sokola.⁵ Da je to tako saznajemo iz sjećanja dr. Ivana Ribara objavljenih na stranicama "Đakovačkog lista" između 1953. i

³ *Sto godina nogometa u Hrvatskoj 1880-1980*, 17.

⁴ Klubovi koji su sudjelovali daleko od nogometnih središta nisu igrali prvenstvene utakmice. Da bi ih igrali morali su biti registrirani, ali i u svakom drugom pogledu dobro organizirani. Kako je takovih klubova do izbijanja Prvoga svjetskog rata bilo malo, igrane su gotovo isključivo prijateljske nogometne utakmice, i to s momčadima u što je moguće bližem susjedstvu kako bi se smanjili i pojednostavili troškovi putovanja.

⁵ Hrvatski sokol osnovan je u Đakovu 1906. godine. Društvo je osnovano po uzoru na ista društva osnovana u Češkoj šezdesetih godina 19. stoljeća, odnosno sokolska društva osnovana u Hrvatskoj do 1906. godine. O djelovanju Hrvatskog sokola u Đakovu vidi: Borislav Bijelić, *Hrvatski sokol – Đakovo*, katalog izložbe (Đakovo, 2005) i Zvonko Benašić, *Hrvatski sokol u Đakovu 1906.-2006.* (Đakovo, 2006).

1959. godine, “Spomen-spisa Sokolskog društva u Đakovu 1906.-1926”, ali i nekih drugih, manje reprezentativnih izvora.

Kada se prisjećao svoga djelovanja u Hrvatskom sokolu, u kojem je bio visoko rangiran, Ribar je, između ostalog, rekao i ovo: “A kada sam na godišnjoj skupštini đakovačkog `Sokola` na početku 1913. godine bio izabran za njegovog starješinu zbog bolesti tada vrijednog starješine Luje Šimata, unesao je (Josip Lukić – B. B.) svoje nezadovoljstvo protiv mene i u redove vježbača, vrbujući ih za novo osnovani nogometni klub, kome je bio na čelu, makar da je i unutar Sokola postojala posebna nogometna sekcija.”⁶

U prilog potvrdi postojanja nogometne sekcije u sastavu Hrvatskog sokola Ribar svjedoči i kada kaže: “Žalosna je bila samo jedina činjenica, što je Sokolu smetao naopaki rad Joze Lukića, jer je vrbovao članove iz redova sokolskih za svoje nogometno društvo.”⁷

Na stranicama Spomen-spisa Sokolskog društva dobivamo potvrdu ne samo da je postojala nogometna sekcija Hrvatskog sokola, već i to da je osnovana 1908. godine, u vrijeme kada je Ivan Ribar bio tajnik, a Lujo Šimat starješina društva.⁸

Zbog osobnih sukoba, ali i općeg trenda distanciranja sokolskih društava od nogometa, nogomet je svugdje u Hrvatskoj, pa tako i u Đakovu, težio prerasti u samostalne sportske organizacije. Taj proces trajao je relativno kratko. Već nakon dvije-tri godine nogometna sekcija đakovačkog sokola bila je ugašena. Zamijenili su je prvi samostalni nogometni klubovi koji se u to vrijeme, doduše, nisu nazivali nogometni, već “športski”.

U feljtonu “Historijat športa u Slavoniji” koji je Ivan Flod objavljivao tijekom 1924. godine na stranicama “Slavonskog športskog lista” ističe se da je u Đakovu oko 1910. godine osnovan Đački ferijalni klub “Slavija”. Predsjednik kluba bio je izvjesni gospodin Kraišić, a tajnik Pero Gazapi. Na istom mjestu kaže se da “taj klub dakako nije imao potvrđena pravila, a kako je bio ovisan o đacima prestalo je njegovo djelovanje čim bi se ovi razišli na daljnje studije.”⁹

Već na osnovi do sada izrečenog, s velikom dozom sigurnosti, možemo konstatirati da se je nogomet u Đakovu organizirano igrao već potkraj prvog desetljeća 20. stoljeća (od 1908. godine) u okviru Hrvatskog sokola, a potom i u nogometnom klubu “Slaviji” koja je djelovala tek povremeno, uglavnom samo preko ljetnih praznika. Centralni događaj za đakovački nogomet toga vremena bilo je osnivanje Hrvatskog športskog kluba “Orao”. Bio je to

⁶ Ivan Ribar, “Đakovo nekada (Moje uspomene iz đakovačke prošlosti)”, *Đakovački list*, 29. 6. 1957., 3.

⁷ Ribar, “Đakovo nekada (Moje uspomene iz đakovačke prošlosti)”, *Đakovački list*, 7. 9. 1957., 4.

⁸ *Spomen-spis Sokolskog društva u Đakovu 1906.-1926.* (Đakovo, 1926), 26.

⁹ Ivan Flod, “Historijat športa u Slavoniji”, *Slavonski športski list*, 8. 5. 1924., 2.

zapravo prvi “pravi” nogometni klub, klub koji je kontinuirano djelovao i koji nije bio tek sekcija nekog od tada postojećih društava. Za razliku od već spomenutih nogometnih “klubova” o čijem radu postoje tek minorne informacije, nastanak i aktivnost “Orla” pratio je lokalni tisak onoga vremena, a pokoju informaciju, sve doskora, moglo se dobiti i od samih protagonista.

Već i prije no što je bio osnovan, o klubu su afirmativno pisale “Hrvatske pučke novine”. U informaciji pod naslovom “Nogometni klub u Đakovu” skreće se pozornost “oko osnutka ovoga zanimljivog, a vanredno zdravog sport-kluba /.../. Namisao pokrenuše neka mlada gospoda, pa bi taj klub imao biti sastavni dio `Hrvatskog sokola`. Dok bude konačno sve na čistac izvedeno, javit ćemo više. Za danas izrazujemo samo želju, da bi se ta lijepa namisao i ostvarila pod upravom našeg Sokola. Možda bi se našlo među starijim izvršujućim članstvom pojedinaca za nogomet spremnih?!”¹⁰

Na žalost pisca citirane informacije do osnivanja kluba je došlo, ali ne u sastavu Hrvatskog sokola, kako je on to priželjkivao, već kao samostalnog kluba na čelu s Josipom Lukićem, Baumajsterom, Dragom Kokotom i Ivanom (ili Stjepanom) Cvinglom.¹¹

Ako smo citirani tekst iz Hrvatskih pučkih novina nazvali informacijom, tekst Josipa Lukića, jednog od osnivača “Orla”, objavljen na stranicama istog lista nekoliko dana kasnije, moramo nazvati člankom. Naime, riječ je o jednom od prvih ambicioznije sročeni tekstova objavljenih u đakovačkom tisku na temu nogomet te ga, upravo stoga, prenosimo gotovo u cijelosti.

“Šport spada” – kaže se u tekstu – “među najljepše i najbolje načine odgoja mladeži, u koliko je za nju. Prvo mjesto u njemu zauzima nogomet. Okretnost tijela, skladnost u kretnjama, sloga i bratski rad u svem i potpunom sviešču svoje osobne dužnosti unapređuje športsku društvenost, a sve je opet spojeno sa zabavom. Započeli smo nogometom, koji se odlikuje kao posebna športska zabava ugodna tona i skladne vanjštine.

Povodeći se za mnogim našim većim mjestima, evo dobi i Djakovo svoj športski klub. Ne osuđujte s nikakvim predrasudama! Ne izlazimo nikakvim posebnim i velikim obećanjima pri osnutku – kako se to obično čini. /.../

Molim svu našu mladež, koja bi željela stupiti u klub, neka mi se izvoli prijaviti i to što prije, jer su zajednička vježbanja odpočela. I mlade rado primamo kao pomladak.

Napose molimo naše građanstvo svih krugova, da dade svojim sinovima stupiti u klub, te da nas eventualno kao podupirajuće članstvo novčano podpomogne.

¹⁰ “Nogometni klub u Đakovu”, *Hrvatske pučke novine* (dalje u tekstu: HPN), 4. 6. 1911., 2.

¹¹ Stjepan Rechner, “Pregled razvitka nogometnog sporta u Đakovu”, *Povijest sporta*, 13 (1973), 1213.

Dne 6. kolovoza t. j. u nedjelju dolaze nam braća športaši iz Broda i to prva momčad nogometnog kluba `Slavonija` na utakmicu. Kako su to većinom sve stari igrači, koji igraju već godine i godine i po najboljim klubovima u Zagrebu i drugdje to se nadamo da nas naše građanstvo ne će odbiti, te doći na naš prvi javni nastup, da vidi stare igrače i konstantira naš jednomjesečni napredak. Utakmica će se održavati na utvaju iza parka po podne od pola 5, pa do 6 sati po podne. Ulazne cene će se objaviti naknadno. /.../”¹²

Osim agitatorski intoniranih tvrdnji vezanih za moguće mjesto i ulogu nogometne igre u životu lokalne zajednice, citirani članak značajan je i po tomu što precizno locira smještaj prvog đakovačkog nogometnog igrališta, a vjerojatno i razrješava dosadašnje nedoumice vezane za odigravanje prve nogometne utakmice u Đakovu.

Stjepan Rechner, čovjek koji se nekoliko desetljeća sustavno bavio poviješću nogometa u Đakovu, smatrao je da “do prve javne utakmice dolazi 1912. godine kada se đakovački `Orao` sastaje s nogometnom sekcijom Hrvatskog sokola iz Osijeka.”¹³ O detaljima s te utakmice, na istom mjestu, Rechner piše kako su đakovački nogometaši pobijedili s visokih 9 : 0, da je svih 9 pogodaka postigao student Weselsky, Brođanin, inače igrač zagrebačkog HAŠK-a koji je kao gost (pojačanje) nastupio u momčadi “Orla”. Uz Weselskog, kao napadača, “u užoj obrani đakovačke momčadi igrali su Lucić, Koler i Raković, a igrač je i Kokot, jedan od osnivača kluba.”¹⁴

Spomenuta utakmica, sasvim sigurno, odigrana je, a nema sumnje niti u točnost svih pojedinosti navedenih u citiranom članku. No, nije točno da je to bila prva nogometna utakmica odigrana u Đakovu. Naime, već iz Lukićevog članka jasno je da je do odigravanja prve utakmice moralo doći ranije, zapravo 6. kolovoza kada je dogovorena utakmica s prvom momčadi “Slavonije” iz Broda. Da se je ta utakmica uistinu i odigrala u dogovoreno vrijeme vidljivo je već i nakon površnog prelistavanja nekoliko brojeva “Hrvatskih pučkih novina”.

Na sam dan odigravanja utakmice lokalne novine prenose informaciju uprave “Orla” da “danas po podne u pol 5 sati igra naš mlađi športski nogometni klub `Orao` sa športskim klubom `Slavonija` iz Broda na svom igralištu iza parka t. j. na utvaju.

Našem građanstvu najtoplije preporučamo nogometni klub, da ga vidi pri prvom njegovom nastupu. /.../ Na večer priređuje klub braći iz Broda zajedničku večeru u gostioni Moce Krvarića.”¹⁵

¹² Josip Lukić, “Hrvatski športski klub `Orao` u Đakovu”, *HPN*, 30. 7. 1911., 2.

¹³ Rechner, “Pregled razvitka nogometnog sporta u Đakovu”, 1213.

¹⁴ Isto.

¹⁵ “Nogometna utakmica”, *HPN*, 6. 8. 1911., 2.

Citirani dio ove najave gotovo da je identičan najavi koju donosi Lukić pri završetku svoga članka.¹⁶ Razlika je tek u tomu što se u recentnoj informaciji govori o tomu da “igra naš mlađi nogometni klub”, te što donosi i još nekoliko dodatnih, nama zanimljivih informacija. Npr. onu da se pozivaju građani da vide “Orao” u njegovom prvom nastupu.

Izvjешće sa same utakmice koje donose “Hrvatske pučke novine” - ako još nakon gore iznesenog postoje i najmanje sumnje oko datiranja odigravanja prve javne nogometne utakmice u Đakovu – razrješavaju svaku, pa i najmanju dilemu.¹⁷ Utakmica je odigrana točno u najavljeno vrijeme, a gosti iz Broda riješili su je u svoju korist s rezultatom 13:1 (poluvrijeme 9:0). Razlika u klasi bila je očita, a prema mišljenju ondašnjeg novinara proizlazi je iz činjenice što su domaći igrači bili samouki, i uz to još i početnici. Najveći problem domaćih bio je zapravo u tome što se “ne znaju porazmjestiti /.../ i nemaju t. zv. skupnu igru.”

Da bi se prva utakmica uopće mogla odigrati pomogli su gospoda Prpić, Brod, Stjepan Teufl, Ulrich i Kuburić, na čemu im se uprava “Orla” javno zahvalila.¹⁸

U vrijeme kada se u Đakovu počeo igrati nogomet nije bilo uobičajeno u novinskim izvješćima navoditi sastave momčadi – kao uostalom i dugi niz godina kasnije - tako da smo danas lišenih dragocjenih informacija o svima onima koji su aktivno sudjelovali u promoviranju nogometa, sportske igre koja će uskoro postati glavna sportska disciplina, kako kod nas, tako i u svijetu. No ipak, na osnovu usmenih priopćenja koje su Stjepan Rechner i Krešimir Pavić dobili od aktivnih sportaša onoga doba, saznajemo da su, po svemu sudeći, za momčad “Orla” igrali sljedeći igrači: Lucić, Stjepan Raković, Vilko Feller, Drago Kokot, Ivan i Štefo Cvingl, Pavao Matajs, Stipa Belaković, Gustav i Mišo Benel, Veljko Štriga, Koler, a kao gosti na pojedinim utakmicama spominju se Vlado Labas (student mornarske oficirske škole) i Weselsky (igrač zagrebačkog HAŠK-a). Prema sjećanju Marijana Fališevca Krešimir Pavić navodi i to da je klupska boja “Orla” bila crvena, da su lopte kupovane u Beču ili Zagrebu, a da je broj gledatelja zapravo bio skroman, ne veći od trideset.¹⁹

Zbog nesređene financijske situacije u klubu i čestih svađa među igračima “Orao” neće biti dugog vijeka. Prema sjećanju Fališevca prestao je s radom potkraj 1912., ili početkom 1913. godine.²⁰

Do prestanka rada “Orao” je odigrao još nekoliko javnih utakmica. Prva od njih bila je 27. studenoga 1911. godine u Brodu protiv tamošnje “Vikto-

¹⁶ Vidi bilješku br. 9.

¹⁷ “Nogometna utakmica”, *HPN*, 13. 8. 1911., 2.

¹⁸ Lukić, “Hrvatski športski klub ‘Orao’ u Đakovu”, 2.

¹⁹ Pavić, “Sport u Đakovu do I. svjetskog rata”, *Povijest sporta*, 80 (1989), 318.

²⁰ Isto.

rije”. Na poziv Brođana, pišu “Hrvatske pučke novine”, “naš se mladi klub pozivu najpripravnije odazvao, te polazi sa prvom svojom momčadi u nedjelju u 11 sati u Brod. Želimo mu što bolji uspjeh, jer i ako je još mlad lijepo istupa.”²¹

Iako je “Orao” utakmicu u Brodu izgubio sa 4:1, ostavio je dobar utisak, puno bolji no u prvoj utakmici protiv “Slavonije”. “Po mnijenju prvih igrača u Brodu i g. Sekulića, koji je sudio u Đakovu na utakmici `Slavonije` i `Orla` naš je klub igrao barem triput bolje nego u Djakovu, što više rekao je jedan član Slavonije.”²²

Osim momčadi “Viktorije” protiv Đakovčana igrao je i brodski sudac koji “je bio vrlo pristran i zakašnjavao u suđenju, pa na koncu proglasio rezultat 4:1 u korist `Šport-kluba` u Brodu.”²³

Spomenuta utakmice nije sporna zbog možebitnog tendencioznog suđenja koje je, ako se može vjerovati đakovačkom novinaru, pogodovalo domaćoj momčadi, već stoga što momčad “Viktorije” 1911. godine još nije niti postojala. BŠK “Viktorija” nastala je tek početkom 1912. godine od igrača drugog sastava “Marsonije” i njezinih starijih juniora.²⁴ Ako je to točno, a čini se da je, onda đakovački “Orao” nije u kolovozu 1911. godine mogao u Brodu odigrati utakmicu protiv “Viktorije”, već najvjerojatnije “BŠK-a”, baš kako je to i najavila “Posavska Hrvatska”.²⁵ U gore citiranom radu, između ostalog, ističe se i to kako su Đakovčani odigrali s Brođanima dvije utakmice, jednu u Brodu, a jednu u Đakovu, i obje izgubili s 4:1.²⁶

Iako informacije u citiranom članku nisu uvijek sasvim pouzdane, te ih stoga treba prihvatiti sa stanovitom rezervom, nema razloga sumnjati u dio rada u kojem autor prenosi sjećanja broskog nogometaša Drage Milera. Naime, Miler je kao službeni predstavnik BŠK-a boravio u Đakovu u svrhu dogovora utakmice između broskog i đakovačkog kluba. Kako je to sjećanje izrazito paradigmatično za početke nogometa na našim prostorima, prenosi u cijelosti:

²¹ “Nogometni klub `Orao`”, *HPN*, 27. 8. 1911., 2. Za nedjelju 27. 11. utakmicu je najavila i brodska “Posavska Hrvatska”, i to kao utakmicu između, ne “Viktorije”, već “Broskog športskog kluba” i đakovačkog “Orla”. *Posavska Hrvatska*, 26. 8. 1911., 4.

²² “Utakmica”, *HPN*, 3. 9. 1911., 2.

²³ Isto.

²⁴ Nikola Katalinić, “Podaci o početku nogometa u Slavonskom Brodu”, *Povijest sporta*, 17 (1974), 1575.

²⁵ Vidi bilješku 21.

²⁶ Katalinić, “Podaci o početku nogometa u Slavonskom Brodu”, 1576 – 1577. Podaci koje autor iznosi u radu nisu uvijek pouzdani. Njihova veritabilnost posebno je dvojbeno kada su u pitanju utakmice između đakovačkih i broskih klubova. Osim toga, potpuno je apsurdna i tvrdnja iznesena na 1569. strani teksta gdje autor tvrdi kako je “Marsonija” imala u planu 1910. godine stupiti u kontakt sa “Orlom” iz Đakova, klubom koji je, kao što je poznato, osnovan tek u ljeto 1911. godine

“BŠK je nekako došao i do malih novčanih sredstava pa je odbor zaključio da se stupi u kontakt s klubom ‘Orao’ iz Đakova. Budući da je Drago Miler (iako jedan od najmlađih) imao besplatnu željezničku kartu, jer mu je otac bio željeznički službenik, određen je da ode na pregovore u Đakovo. Prva utakmica trebala je da se odigra u Brodu, a druga u Đakovu. BŠK plaća 13 karata osobnog vlaka do Broda i natrag, naravno III razreda, i poslije utakmice večeru koja se sastojala od 2 para hrenovki i 1 vrča pive, sve za 13 ljudi. Uz takve iste uvjete doći će i Brođani na uzvratnu utakmicu u Đakovo. Miler je dobio pismenu punomoć od kluba i otputovao u Đakovo. BŠK je brzojavom obavijestio đakovački klub o dolasku svojeg delegata, odnosno pregovarača u Đakovo, time da ga netko od đakovačkog kluba dočeka na kolodvoru. Mora se spomenuti da je Mileru bilo u to doba 14 godina, da je bio malen rastom, ali je bio jedan od najboljih igrača, a posebno izvanredan dribler, što se onda mnogo cijeno. Kada je on stigao na željeznički kolodvor u Đakovo, očekivao je da će ga netko dočekati, vjerojatno isti takvi dječak kao on, no nikoga sličnog osim odraslih nije vidio. Peron kolodvora se gotovo sasvim ispraznio i on je opazio dvojicu odraslih momaka koji su bili za glavu višji od njega kako razgovaraju. On onako u kratkim hlačicama pristupio je k njima i zapitao ih gdje bi mogao nekoga naći od nogometnog kluba ‘Orao’. Oni su ga pogledali nekako podozrivo i upitali ga što treba. Na taj upit on je odgovorio da je došao na pregovore radi odigravanja utakmice kao predstavnik BŠK-a. Oba su se mladića pogledala i onda izjavila da su oni došli u ime đakovačkog kluba ‘Orao’ i upitali ga da li je on možda igrač, i kada je pokazao punomoć, rekli su da je baš sada trening njihove momčadi, i da može s njima poći na igralište, i tamo će na igralištu pregovarati o utakmici. To je u stvari trebalo da bude provjera znanja tog brodske igrača, pa da vide s kim će njihov klub igrati. Na igralištu su mu odmah ponudili da se i on skine i malo zaigra, a kada dođe njihov tajnik, onda će pregovori početi. Nakon dvadesetak minute igre, kada je Miler sve njihove igrače pošteno izvrtio i izdriblao, trening je prestao i njihov tajnik (koji se međutim već nalazio na igralištu) pristao je i prihvatio poziv iz Broda, i tako su odmah utanačene obje utakmice. Miler se tog svojeg događaja vrlo rado sjeća.

NK ‘Orao’ izgubio je obadvije utakmice istim rezultatom 4:1. Budući da je susret u Brodu financijski dobro prošao, dapače iznad očekivanja, to su domaći dali obilniju večeru gostima, a ovi su im se u gostima u Đakovu dostojno revanširali, ali samo što se tiče gostoprimstva, jer su Brođani bili bolji nogometaši. Naravno bilo je razgovora i o dočeku brodske pregovarača na kolodvoru u Đakovu, i tada su Đakovčani priznali da su, vidjevši malog dječaka u kratkim hlačama, ispočetka podcijenili cijeli brodski klub.”²⁷

U istom broju “Hrvatskih pučkih novina” u kojima je doneseno izvješće sa utakmice koju je “Orao” odigrao u Brodu, najavljena je nova utakmica

²⁷ Isto.

“Orla”. Ovoga puta snage su trebale odmjeriti prva i druga momčad. Predviđala se interesantna utakmica, i to s toga “što će igrači prviput pred našom publikom pokazati svoje kombinacije naučene od stranih klubova”²⁸, te stoga što će se na taj način najbolje iskazati unutrašnja snaga kluba. Uz ovu obavijest naznačena je i korekcija dosadašnjih cijena ulaznica. Naime, već od prve utakmice svi gledatelji morali su plaćati ulaz, a razlike u cijeni karata ovisile su o tomu je li se radilo o kartama za sjedenje ili stajanje, odnosno, jesu li to bile karte za djecu ili odrasle. Raspon cijena kretao se od 20 filira za djecu, do 60 filira za sjedenje.

Je li je odigrana, i kojim rezultatom je završena najavljena utakmica, ne znamo. Iako se njezino odigravanje čini potpuno izvjesnim, treba napomenuti kako su samo nekoliko tjedana kasnije zabilježeni određeni “nestašluci” koji su mogli dovesti u pitanje održavanje nogometnih priredbi. “U noći od 5. na 6. o. mj. potrgali su neki zlotvori stupove na nogometnom igralištu našeg šport. kluba. Čudimo se da ih nijesu i odnijeli. Naša policija” – kaže se dalje u informaciji – “dakako doznaje sve prekasno pa se nadamo da će se od sada barem i na to pripaziti. Ista ta policija nije zadnjiput našla za shodno doći na utakmicu, tako da je sudac morao ići iz igrališta i praviti red. /.../”²⁹

Osim spomenutih utakmica, čini se, “Orao” je u kolovozu 1911. godine odigrao i jednu utakmicu sa “Srijemcem” iz Vukovara. O toj utakmici u lokalnom tisku nije pisano, a da se ona odigrala saznajemo iz “Historijata športa u Slavoniji”, feljtona kojeg je na stranicama “Slavonskog športskog lista” tijekom 1924. godine objavljivao Ivan Flod. Na istom mjestu ističe se da je odigrana i revanš utakmica u Vukovaru tijekom 1912. godine. U obadvije utakmice “Orao” je bio bolji. Prvu je pobijedio rezultatom 3:9, a drugu sa 3:5.³⁰

Kako nemamo informacija da je “Orao” tijekom 1911. godine odigrao još koju utakmicu treba konstatirati kako je u prvoj godini svoga postojanja klub odigrao, najvjerojatnije, pet utakmica. Tri protiv brodskih momčadi, jednu protiv “Srijemca”, i jednu između igrača svoga prvog i drugog sastava.

Prva vijest o “Orlu” u sljedećoj, 1912. godini, bila je najava njihove utakmice protiv “Nogometne sekcije Hrvatskog sokola” iz Osijeka. Utakmica je bila humanitarnog karaktera (za “naučno šegrtsko putovanje”), baš kao i zabava koja se, uz sudjelovanje vojničke glazbe 52. pukovnije iz Broda, održala nakon utakmice.³¹

Iz kraćeg izvješća s utakmice saznajemo da se je odigrala na uskršni ponedjeljak, kako je bilo i najavljeno, te da su Osječani bili bolji i pobijedili. Točan rezultat se ne navodi. Kao glavni razlog još jednog poraza “Orla” novinski komentator navodi činjenicu što je đakovački klub još uvijek u raz-

²⁸ “Utakmica”, *HPN*, 3. 9. 1911., 2.

²⁹ “Đakovačke vijesti”, *HPN*, 8. 10. 1911., 2.

³⁰ Ivan Flod, “Historijat športa u Slavoniji”, *Slavonski športski list*, 26. 6. 1924., 2.

³¹ “Hrv. Nogometni klub ‘Orao’ u Djakovu”, *HPN*, 30. 3. 1912., 5.

voju, pa se, valjda, bolji rezultati i nisu mogli očekivati. Unatoč porazu, ističe se, “sa radošću moramo konstatirati, da je uza sve to pokazao sposobnost, eneržiju, kao i napredak članova.”³²

U materijalnom smislu utakmica je u potpunosti opravdala očekivanja organizatora što je, s obzirom da se radilo o humanitarnoj priredbi, svakako bitan momenat.

Sljedeća utakmica “Orla” bila je, po svemu sudeći, protiv Slavonije iz Osijeka, a završena je visokom pobjedom Đakovčana s 9:0. Riječ je o istoj onoj utakmici o kojoj je već bilo riječi u ovom tekstu, a za koju je Stjepan Rechner uporno tvrdio da je zapravo prva nogometna utakmica odigrana u Đakovu. Prelistavajući pažljivo sve publikacije u kojima je ponovljena Rechnerova tvrdnja da je utakmica između “Orla” i “Slavonije” odigrana 1912. godine bila prva utakmica đakovačkog kluba,³³ nisam niti na jednom mjestu uočio izvor na koji se autor poziva kada iznosi svoje tvrdnje. Kako o toj utakmici nema spomena niti u lokalnom tisku onoga vremena, a upravo on nam je prvi i najznačajniji izvor za ovu temu, mislim da smijemo ustvrditi kako su informacije o toj, navodno prvoj utakmici, rezultat nedovoljno precizne pre-daje jednog od suvremenika tih događanja.³⁴

Prije no što će se zbog međuljudskih trzavica i loše materijalne situacije potkraj 1912. ili početkom 1913. godine definitivno ugasiti, klub će možda odigrati još pokoju utakmicu, ali o tim utakmicama nemamo nikakvih pisanih tragova. Tvrdnju Marijana Fališevca da je potkraj 1912. “Orao” odigrao utakmicu sa “Željezničarom” iz Osijeka nismo mogli provjeriti.³⁵

Prestankom rada Hrvatskog športskog kluba “Orao” igranje nogometa u Đakovu nije dovedeno u pitanje. Do izbijanja Prvog svjetskog rata, osim “Orla”, Sokolske nogometne sekcije i Đačkog ferijalnog kluba koji, kao što smo već u ovom radu spomenuli, nije bio registriran, djelovali su još i nogometni klubovi “Slavija” i “Viktorija”. “Prvu poznatu utakmicu ferijalni klub i Slavija odigrali su međusobno 29. lipnja 1913. Rezultat nije poznat.”³⁶ Samo nekoliko

³² “Nogometna utakmica”, *HPN*, 13. 4. 1912., 2.

³³ Uz već navedene publikacije navedene u ovom radu vidi i još neke radove istog autora: “Đakovo je išlo u korak s ostalima u Slavoniji”, u: *50. godina nogometa u Slavoniji* (Osijek, 1956), 49.; “Iz historije đakovačkog nogometa (1)”, *Đakovački list*, 26. 7. 1961., 8.; “Iz povijesti đakovačkog nogometa”, *Prigodna revija “Đakovački vezovi”* (Đakovo, 1977), 39.

³⁴ Stjepan Rechner potiče iz sportske obitelji. Otac Tomo igrao je sredinom 20-ih godina za đakovački “Hajduk”, pa nije isključeno da informacije o utakmici “Orao” - “Slavonija” potječu od njega ili njegovih prijatelja do kojih je mladi Rechner mogao doći u vrijeme kada ga je povijest sporta u Đakovu počela interesirati. Krešimir Pavić, inače minuciozni istraživač lokalne povijesti, prvi je osporio Rechnerovu tvrdnju o vremenu odigravanja prve utakmice, ali nije doveo u pitanje njeno odigravanje. Krešimir Pavić, “Nogomet u Đakovu još 1911. g.”, *Đakovački list*, 9. 9. 1977., 9.

³⁵ Krešimir Pavić, *Nogomet u Đakovu prije I. svjetskog rata*, neobjavljeni rukopis, *Dosje Muzeja Đakovštine* 4.

³⁶ Pavić, “Sport u Đakovu do I. svjetskog rata”, 318.

tjedana kasnije na stranicama "Hrvatskih pučkih novina" najavljeno je odigravanje nogometne utakmice između Hrvatskog srednjoškolskog nogometnog kluba i II. momčadi "Slavije".³⁷ Kako se utakmica trebala odigrati tek 27. rujna, dva mjeseca poslije najave, postoji realna mogućnost da je zbog nekog razloga otkazana, to tim više što nam rezultat utakmice nije poznat.

U drugoj polovici 1913. godine u Đakovu je osnovan i Hrvatski nogometni šport klub "Viktorija". Svoju prvu javnu utakmicu "Viktorija" je odigrala sa "Slavijom", nešto starijim gradskim rivalom. Utakmica se trebala odigrati 11. lipnja, a u slučaju lošeg vremena određen je bio i rezervni termin – nedjelja, 14. lipnja. U najavi utakmice ističe se "da članovi kluba 'Viktorija' ulažu mnogo truda, da publici našeg ubavog Djakova pokažu vjernu sliku svoga dosadašnjeg rada i uspjeha, koje je u godinu dana steklo."³⁸ Ali, isto tako, kaže se dalje u tekstu, "kao što članovi gore spomenutog kluba rade oko što boljeg uspjeha ove utakmice, tako se isto i članovi kluba 'Slavije' trse, da istu sliku u što sjajnijem svjetlu prikažu. Pošto su oba kluba sjedištem u Đakovu, to se je nadati, da će se na igralištu skupiti što veći broj naših građana, da istaknu simpatiju ovim mladim igračima i da pokažu svoj interes za nogometnu igru."

Osim spomenutih, do izbijanja Prvog svjetskog rata, tj. 28. srpnja 1914. godine, nemamo nikakvih drugih naznaka da su u Đakovu igrane službene nogometne utakmice. Sa sigurnošću ne možemo tvrditi ni to što se na nogometnom planu događalo za vrijeme rata, iako postoje neke naznake da se nekoliko utakmica ipak odigralo. Iz "Đakovačkih hrvatskih pučkih novina", koje su izašle samo tri dana prije no što će Austro-Ugarska objaviti rat Srbiji, saznajemo da je "Ferijalni đачki klub" najavio odigravanje svoje utakmice za 9. kolovoz 1914. godine. U šturoj informaciji ne navodi se čak ni ime protivnika, već samo to da će se utakmica odigrati u poslijepodnevnom terminu, te da će na večer biti organiziran ples.³⁹ O tomu je li utakmica odigrana nemamo pisanih tragova no, s obzirom na izbijanje rata koji je u međuvremenu uslijedilo, vjerojatnost da je najavljena utakmica odigrana nije velika. Nešto je možda vjerojatnija mogućnost da je 1917. godine odigrana utakmica između mađarskih željezničara i skupine mladih Đakovčana. Utakmica je, ako ćemo vjerovati sjećanju pojedinih, završena rezultatom 4:2 za Mađare.⁴⁰

³⁷ "Nogometna utakmica", *HPN*, 25. 7. 1913., 2. Da bi se izbjegle možebitne nejasnoće treba istaknuti da je Hrvatski srednjoškolski nogometni klub isto što i Đakovački ferijalni nogometni klub.

³⁸ "Nogometna utakmica", *Đakovačke hrvatske pučke novine* (dalje u tekstu *DHPN*), 6. 1914., 3.

³⁹ "Nogometna utakmica", *DHPN*, 25. 7. 1914., str. 3.

⁴⁰ "Iz historije nogometa u Đakovu", *Đakovački list*, 9. 1. 1954., 4. U citiranom feljtonu ne navodi se s kime su to mađarski željezničari igrali. Sasvim je sigurno da to nije bila niti jedna od predratnih đakovačkih momčadi, s obzirom da je sportski život tijekom rata bio gotovo zamro, već vjerojatno neformalna skupina za nogomet zainteresiranih mladih ljudi.

Osvrt na početke igranja nogometa u Đakovu završit ćemo s, u ovom trenutku tek smionom pretpostavkom da je u Gradu, vjerojatno uoči samog početka Prvoga svjetskog rata djelovao, ili se tek samo spremao djelovati, i Hrvatski šport klub “Zrinski-Frankopan”. U predratnom tisku klub se ne spominje, a ne spominje se ni u nama za sada dostupnoj građi za period između dva rata. “Zrinski-Frankopan” spomenuo je samo Stjepan Rechner, i to u članku u kojem se bavio nogometom u Đakovu ne prije izbijanja Prvoga svjetskog rata, već između dva svjetska rata. Rezimirajući napisano u svom radu naglasio je: “Da su u Đakovu postojali još klubovi, kao Zrinski-Frankopan, Concordia, Sloga, Mladica, Viktorija, o tome nema dvojbe.”⁴¹

Spominjanje “Zrinskog-Frankopana” u kontekstu nogometnih klubova koji su djelovali između 1919. i 1945. godine, barem do danas, nije potvrđeno niti jednim egzaktnim dokazom. Jedno kraće vrijeme u Đakovu je tijekom 1919. godine postojao HŠK “Zrinski” koji se je iste godine fuzionirao s Građanskim športskim klubom. Rezultat te fuzije bio je nastanak Đakovačkog športskog kluba (ĐŠK-a). No, sve to bilo je poznato i Rechneru koji zasigurno nije učinio grešku i poistovjetio klub “Zrinski” s klubom “Zrinski-Frankopan”. Kako u cjelokupnom lokalnom i sportskom tisku u spomenutom razdoblju (barem do sada) nismo pronašli spomen o “Zrinskom-Frankopanu”, bili smo skloni posumnjati kako je ipak riječ o nedovoljno provjerenoj informaciji koju je autor nekritički uvrstilo u svoj tekst. I osobno sam bio sklon takvom mišljenju sve dok prije nekoliko mjeseci nisam nabavio značku HŠK “Zrinski-Frankopan”. Dakle, klub s tim nazivom postojao je, ili su barem bile izvršene sve pripreme za njegovo osnivanje. Naime, na dobro očuvanoj znački vidi se da je izrađena u Beču, kod Belade, u najvećoj i najpoznatijoj austro-ugarskoj tvornici za izradu značaka. Upravo ta činjenica mislim da nam daje za pravo tvrditi da je značka izrađena prije sloma Austro-Ugarske, te da je klub, shodno tome, djelovao, ako je uopće djelovao, prije 1914. godine. Da je on bio na bilo koji način aktivan, vjerujem da bi to bilo registrirano u lokalnom tisku. Kako to nije bio slučaj slobodan sam iznijeti, doduše samo hipotezu, kako su najvjerojatnije pripreme za osnivanje kluba bile u punom tijeku neposredno prije izbijanja Prvoga svjetskog rata. Njegovo izbijanje spriječilo je osnutak kluba, ali ne i izradu klupskih značaka koje su već bile naručene.

Iako mi se ovakva pretpostavka čini logičnom, duboko sam svjestan činjenice da sve ono što je logično ne mora nužno biti i istinito. Spoznaje do kojih će se doći daljnjim istraživanjima ove problematike vjerujem da će u potpunosti razriješiti nedoumice oko vremena nastanka i uloge HŠK “Zrinski-Frankopan” u sportskom i društvenom životu grada Đakova.

⁴¹ Stjepan Rechner, “U 26 godina 13 klubova”, *Povijest sporta*, 80 (1989), 325.

Umjesto zaključka

O nogometnim počecima u Đakovu ne znamo puno. Na osnovi skromnih i ne uvijek reprezentativnih povijesnih izvora, kao i sjećanja prvih nogometnih aktivista, mislim da smo danas ipak u mogućnosti ponuditi dovoljno koherentnu genezu nogometa u Đakovu od njegovih početaka do izbijanja Prvoga svjetskog rata. Nogomet se po prvi puta počeo organizirano igrati u okviru sekcije Hrvatskog sokola pokrenute 1908. godine, a potom i u Ferijalnom nogometnom klubu koji kao nogometni klub nije bio registriran, a i djelovao je samo preko ljeta, u vrijeme studentskih i školskih raspusta. Tek osnutkom Hrvatskog športskog kluba "Orao", kojem su prethodile opsežne pripreme, ali i stanoviti disonantni tonovi, kako sportski, tako i politički, Đakovo je dobilo "pravi" nogometni klub. Prvu javnu utakmicu "Orao" je odigrao u Đakovu protiv brodske "Slavonije" 6. kolovoza 1911. godine, a do svoga ubrzanog gašenja, potkraj 1912. ili početkom 1913. godine, još samo nekoliko utakmica. Nakon prestanka rada "Orla" u Đakovu su tijekom 1913. godine osnovani nogometni klubovi "Slavija" i "Viktorija", dok je, kao i do tada, povremeno nastupao i Ferijalni sportski klub. Izbijanjem Prvog svjetskog rata prestao je rad svih sportskih kolektiva, pa tako i đakovačkih nogometnih klubova.

Rezultati koje su postigli đakovački nogometaši u promatranom razdoblju nisu bili impresivni ali su, i kao takvi, svakako mobilizatorski djelovali na velik broj mladih ljudi. Nakon 1918. godine upravo će ta mladež činiti okosnicu novostvorenih klubova, dok će se u predratno vrijeme na nogomet senzibilizirani građani naći u ulozi osnivača i članova upravnih odbora novostvorenih klubova. Bez te, početne afirmacije nogometa u razdoblju između 1908. i 1914. godine, teško bi se mogao pojmiti nogometni "bum" koji se dogodio u Đakovu između dva svjetska rata.

Summary

THE BEGINNINGS OF SOCCER IN ĐAKOVO

We do not know much about the beginnings of soccer in Đakovo. Based on modest and not always representative historical sources, as well as memories of the first soccer activists, I feel that we are today nevertheless able to offer a sufficiently coherent genesis of football in Đakovo from its beginnings till the outbreak of World War I. Soccer first began to be played in an organized fashion within the Section of the sport society "Hrvatski sokol" that was established in 1908, and afterwards also in the Holiday-Time Soccer Club that had not been registered as a soccer club and that was active only during the summer, at the time of school breaks. Only with the establishment of the Croatian Sport Club "Orao", which had been preceded by elaborate preparations, but also certain dissonant tones in the domain of sport as well as politics, Đakovo got its first "proper" soccer club. "Orao" played its first public match in Đakovo against the club "Slavonija" from Slavonski Brod on August 6th, 1911. Until it was hurriedly dissolved at the end of 1912 or the beginning of 1913, it played only several more matches. After "Orao" ceased to be active, soccer clubs "Slavija" and "Viktorija" were established in Đakovo in 1913, and the Holiday-Time Sport Club occasionally played, too, as it had been doing thus far. The activities of all sport clubs stopped with the outbreak of World War I, including the soccer clubs from Đakovo.

The results achieved by soccer players from Đakovo in the observed time period were not impressive, but they nevertheless had a certain mobilizing effect on a great number of young people. After 1918 this youth was going to form the base of newly formed clubs, while the citizens who had gotten accustomed to soccer in pre-war time were going to assume the role of the founders and members of management boards of newly formed clubs. Without this initial affirmation of soccer in the period between 1908 and 1914, it would be hard to understand the soccer boom that occurred in Đakovo between two world wars.

(Sažetak prevela: Ana Levak Sabolović)

Ključne riječi: sport, soccer, sport clubs and societies, Đakovo.